

lnářství a chmelařství, 4 na pěstování tabáku, košíkářství a pěstování cukrovky, 3 na lesnictví, 2 na nauku hospodyňskou pro dívky, po 1 na vinopalnictví a hedvábnictví.

Z uvedených 564 kursů odbývalo se v Čechách 247, ve Štýrsku 97, v Dol. Rakousích 85, v Istrii 21, v Gorici 20, na Moravě 18, v Haliči 17, v Tyrolsku 13, v Hor. Rakousích 9, v Terstu 8, ve Slezsku 7, v Korutanech a v Krajině po 6, v Dalmacii 5, v Solnohradsku a Bukovině po 2 a ve Vorarlberku 1.

Dle zpráv ministerstva orby bylo r. 1892 327 osob činných jakožto učitelé kočující. Z těch bylo 31 učitelů stálými. Odbýváno celkem 5119 přednášek, jichž zúčastnilo se 324.000 osob. Z přednášek těchto připadá největší počet (1084) na Čechy, dle jazyku: 925 českých a 159 německých. Na Rakousy Dolní připadá 982, na Rakousy Horní 340, na Moravu 351, na Slezsko 107, na Halič 540, na Tyroly 258 přednášek. Počet posluchačů obnášel v král. Českém 93.000, na Moravě 44.330, v Rakousích Dolních 50.000, v Bukovině 28.910, v Haliči 26.000, v Rakousích Horních 14.000, v Tyrolsku a Krajině po 12.000. Předměty přednášek byly zvoleny dle potřeb dotyčných zemí a spadaly do všech oborů zemědělství.

Školy babické.

Nařízením ministra kultu a vyučování ve srozumění s min. vnitra ze dne 27. ledna 1898 č. 35 ř. z. vydán byl na základě nejv. rozhodnutí ze dne 18. ledna 1898 všeobecný regulativ pro vyučování a službu na školách babických; podstata ustanovení jsou tato:

1. Vrchní dohled nad školami babickými koná politický úřad zemský a v poslední instanci ministerstvo kultu a vyučování, kteréž ve srozumění s ministerstvem vnitra zakročí dle potřeby daného případu; při tom však není nikterak dotčeno dozorcí právo ministerstva vnitra, jež mu přísluší jakožto nejvyššímu úřadu v ohledu policie zdravotní. Kde odbývá se doposud ještě vyučování bab při lékařských fakultách, tam dlužno obdobně užiti ustanovení tohoto regulativu potud, pokud nenastává nijaká změna následkem toho, že vyučování porodních bab spojeno jest s lékařskou fakultou. Ředitelství státních škol babických, které nejsou ve spojení s lékařskými fakultami, zastává příslušný zemský zdravotní referent. Na babických školách s lékařskými fakultami spojených obstarávají má děkan fakulty lékařské veškeré úkony, jež dle tohoto regulativu přikázány jsou řediteli škol babických.

2. Vyučování na školách babických jest bezplatné a koná se theoreticky i prakticky v potřebném zemském jazyku; vyučování vede profesor k tomu ustanovený (po případě jiný učitel) za přispění určitého počtu asistentů a školních bab porodních. Ku praktickému vyučování volí se rodičky a děti, které byly příslušné babické škole dány k dispozici vedle zvláštních úmluv v některém zemském porodinci platných, pokud se týká, jinak se jich škole babické dostalo. V kursu má se žákyním dostati též poučení o křtu a zejména o křtu z nouze.

3. Podmínky přijetí do školy babické: Do kursu babického mohou býti přijaty ženy ve stáří do 40 let, svobodné ženy musí být stáry 24 léta (§ 4 cit. nař. ze dne 27. ledna 1898). Výjimky z ustanovení tohoto povoluje politický úřad zemský k návrhu ředitele podanému ve srozumění s profesorem. Žadatelky předložtež křestní nebo rodný list

svůj, po případě list oddávací, pokud se týká, úmrtní list svého manžela, pak úředně potvrzené vysvědčení zachovalosti, vysvědčení zdravotní a vysvědčení o způsobilosti tělesné vyhotovené úředním lékařem příslušného politického úřadu, konečně vysvědčení očkovací, eventuálně vysvědčení revakcinační (opětovné očkování osvědčující). Žadatelky, které nepředložily vysvědčení revakcinačního, musí se ihned po přijetí podrobiti znovu očkování. Nemohou-li žadatelky vysvědčením prokázati vyššího stupně vzdělání, musí složit, aby přijaty byly, u profesora, v pochybných případech pak u přítomnosti ředitele zkoušku přijímací, při které osvědčiti mají znalost vyučovacího jazyka v slovu i písmu, jakož i znalost začátků počtářství. Politickému úřadu zemskému ve shodě s výborem zemským vyhrazeno jest stanoviti po slyšení ředitele a profesora školy babické obsáhlejší požadavky, pokud se týká, výjimky z vylíčených požadavků.

4. Jak dlouho trvati má kurs pro porodní báby, přísluší stanoviti ministru kultu a vyučování ve shodě s ministrem vnitra pro každé učiliště zvlášť; pravidelně kurs ten trvati má aspoň 5 měsíců. Po čas ten mají žákyně, pokud to místní poměry dovolují, trvale bydleti v zemském porodnici, v němž kurs se odbývá. Na každém takovém učilišti mají se též dle možnosti konati každého roku opakovací kursy pro báby porodní. Žákyně neosvědčující způsobilosti ke službě porodní nebo hrubě se ve službě provinivší mohou být ředitelem k návrhu profesorovu z učiliště vyloučeny.

5. Zkoušky: V běhu mají se žákyně podrobiti u profesora prakticko-theoretickým zkouškám a na konci běhu pak t. zv. »zkoušce předběžné«. Obstavše při této zkoušce mohou být připuštěny ke »zkoušce přísné« (rigorosu), aby dosáhly diplomu báby porodní. Jestliže některá žákyně nesložila předběžnou zkoušku s úspěchem, může být profesorem vyzvána, aby k rigorosu buďto opakovala celý běh neb aby účastnila se vyučování bab ještě určitou dobu zvlášť stanovenou.

Zkouška přísná (rigorosum) jest zkouška theoreticko-praktická a koná se před komisí, která se skládá z ředitele jako předsedy, z profesora a z druhého zkušebního komisaře ustanoveného ministrem kultu a vyučování ve shodě s ministrem vnitra. Na školách babických spojených s lékařskou fakultou předsedá přísným zkouškám děkan lékařské fakulty. Příslušný zemský referent zdravotní má právo býti rigorosům přítomen (§ 10 cit. zák.). Veškeré záležitosti týkající se přihlášek ke zkouškám, přijímání, účtování a rozdělení zkušebních tax atd. vyřizuje ředitel školy. Obdrží-li některá kandidátka jen od jednoho člena zkušební komise známku nedostatečnou, jest nucena po dobrozdání (nálezu) zkušební komise ještě měsíc nebo několik měsíců prodletí na škole ve smyslu pokynů profesorských a pak podrobiti se nové zkoušce u dotyčného examinátora a to vždy u přítomnosti předsedy komise zkušební. Přísnou zkoušku nelze opakovati leda dvakráte.

6. Vykonavše přísnou zkoušku mají kandidátky složití slib do rukou ředitele, načež se jim vydá diplom. S diplomem vydá se kandidátce výtisk služebních předpisů pro porodní báby v dotyčném zemském jazyku a kandidátka má vlastnoručním podpisem na diplomu potvrditi, že výtisk ten obdržela.

Za přísnou zkoušku, za slib a za vyhotovení diplomu zapraviti jest kandidátce taxu 25 zl. Osvobození od taxy nebo snížení její upraveno jest zvláštními předpisy pro jednotlivá učiliště.

7. Ředitel zastupuje babickou školu na venek a vede dohled k ní. Jeho povinností jest, aby v čas oznámen byl začátek vyučovacího kursu v zemských jazycích netoliko v úředních novinách, nýbrž i jinakým příhodným způsobem. Ředitel učeliště ve shodě s profesorem vykonává — nevyklučuje nikterak působnosti úřadů nadřízených dotyčnému zemskému porodinci — disciplinární pravomoc nad veškerými lékaři, školními babami a jinakými zřízenci školy a konečně i nad žákyněmi samými. Ustanovené lékaře a baby školní možno však propustiti jen se schválením toho nadřízeného úřadu, kterým byli ustanoveni (§§ 18—19 cit. zák.).

Úřední oprávnění ředitelů škol babických, jich další úřední povinnosti, úřední postavení profesora a ustanovených lékařů, asistentů, školních bab podrobněji jsou vyznačeny ke konci cit. nařízení z r. 1898 (srv. §§ 20—34 tamtéž).

Školy mateřské, opatrovny, jesle.

I. Pojem a účel.

Mateřské školy jsou ústavy, jimž svěřeno jest vedení, výchova a vyučování dítek školou ještě nepovinných. Úkolem škol těchto jest podporovati a doplňovati domácí výchovu dítek ve stáří k návštěvě školní nezavazujícím, tedy připravovati dítky k vyučování na školách národních uspořádaným cvičením těla i smyslů jakož i přirozeným vzděláváním ducha. Takováto zdravá a rozumná výchova dítek nepodléhajících ještě povinnosti školní jest v duchu říšského zákona o školách národních podstatnou součástí veškeré výchovy školské napomáhajíc vydatně vyplnění úkolů škol národních. A právě ústavy tyto uznány byly za nejlepší k účelům této výchovy nejen spisovateli paedagogickými, ale i autoritami lékařskými. Kdežto se s výchovou dítek v nejútlejším věku v podstatě počíná v rodině nebo v opatrovně (částečně též v jeslích), řídí mateřská škola stejnoměrný postup tělesné i duševní výchovy svých chovanců tím způsobem, aby mohli své doby prospívati zdárně jako žákové škol národních.

Máť tedy škola mateřská úkol vyšší a důležitější, nežli opatrovny a jesle, v nichž se jen většinou hledí fysického zájmu svěřených dítek. Výchovou v mateřských školách má se dostati mládeži účinného povzbuzování k dobrému a přiměřenému zaměstnání, má se tužiti tělo i duch dítek, jasná a veselá mysl zábavou hovící dětské povaze, má se všestranně působiti na zušlechťování mysli i vůle kázní i příkladem; jmenovitě mají se dítky vésti k veškerým ctnostem, jimiž vyzdobeno býti má každé dítko mravně a zbožně vedené, takže zaručen jest pak aspoň částečně zdar výchovy dítek na školách národních.

V první řadě jsou obce větších měst povolány zřizovati školy mateřské, dále obce míst továrních a takových, kde poměry místní ohrožují přirozenou výchovu v rodině. S dívčími školami od chlapeckých oddělenými měly by se co nejdříve zřizovati školy mateřské.

Příspěním spolků, zejména dámských, a soukromých osob, jakož i větších společností zlepšeno může býti vnitřní zařízení stávajících škol mateřských a umožněno zbudování moderních škol mateřských. Výchova ve školách mateřských nesmí se však výhradně zůstaviti působení dobročinných spolků, a nesmí též býti jen věcí výdělku. Ve veřejných školách mateřských mají býti, pokud možno, přijímány dítky bezplatně. Ve prospěch rozvoje a zařízení tohoto odvětví školství v širších kruzích povolání jsou pracovati okresní školní inspektoři.